

Gyvenimo kokybė Kroatijoje, Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje ir Turkijoje

Santrauka

Įvadas

Pranešime pateikiama išsami gyvenimo kokybės analizė ir išvados apie šioje srityje vykdomą politiką trijose ES šalyse kandidatėse: Kroatijoje, Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje ir Turkijoje (CC3).

Išvados paremtos Eurofondo antruoju Europos gyvenimo kokybės tyrimu (EQLS 2007). Gyvenimo kokybė analizuojama įvairiose socialinėse srityse, remiantis ir objektyviais, ir subjektyviais rodikliais. Pranešime nagrinėjama, kaip suvokiama ir subjektyviai vertinama namų ūkių ekonominė padėtis, šeimos gyvenimo, būsto ir vietinės aplinkos kokybė, sveikatos priežiūra ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas, visuomenės kokybė, subjektyvi gerovė ir visų šių veiksnių sąveika. Kadangi šios sritys nagrinėjamos labai išsamiai ir pranešime lyginamos ne tik vienos šalies, bet ir įvairių šalių socialinės grupės, pranešimas svarbus kaip esminis informacijos šaltinis, padedantis suprasti šalių patirtį ir kurti tikslingus politinius planus ateičiai.

Politikos kontekstas

Šalys kandidatės yra skirtingos, ir jų raidos keliai yra skirtingi, tačiau jos visos vykdo pasirengimo narystei reformas, kurios padeda kurti bendros politikos ir bendrų siekių erdvę pagal bendras visoms ES valstybėms narėms taikomas taisykles.

Strategijoje „Europa 2020“ nustatomi pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo prioritetai.

Joje taip pat pateikiama sistema, į kurią šalys kandidatės gali atsiremti, vykdydamos reformas. Gyvenimo kokybės tyrimas gali padėti įvertinti šalių pažangą šioje srityje. Kai kurie siektini tikslai, susiję, pavyzdžiui, su darbo jėga, skurdo panaikinimu ar švietimo sistemos išplėtimu, šioms šalims gali kelti rimtų iššūkių. Iš šio pranešimo matyti, kur turėtų būti nukreiptos jų pastangos.

Dėl gyvenimo kokybės ir socialinės gerovės infrastruktūros skirtumų senesnėse bei naujesnėse valstybėse narėse ir šalyse kandidatėse sunku suprasti ir vertinti jų patirtį, kad būtų galima rasti veiksmingus būdus kaip palengvinti nuskriaustų visuomenės grupių padėtį ar didinti sanglaudą Europoje. Šiuo atžvilgiu pranešimas padeda laikytis vieningos sistemos stebint ir renkant duomenis visose šalyse.

Pagrindinės išvados

Šiose šalyse žmonės apskritai daug mažiau patenkinti gyvenimu nei 27 ES valstybėse narėse (ES 27), ir tai daugiausia susiję su skurdu. Mažo išsilavinimo, darbo rinkoje nedalyvaujantys ir kaimo vietovėse gyvenantys žmonės gauna nepakankamai pajamų ir kenčia nuo nepriteklių. Socialinė atskirtis atsiranda dėl menkų pajamų, blogų darbo sąlygų, neužtikrinto užimtumo, priežiūros paslaugų trūkumo ir prastos sveikatos.

Neformaliosios ekonomikos mastai, kurie įvairiose šalyse yra labai skirtingi, turi įtakos gyvenimo kokybei, nes oficialiai neįsidarbinę žmonės nurodo dažniau patyrią sunkumų tokiose srityse kaip sveikatos priežiūra, gerovė, materialūs nepritekliai ar būsto kokybė.

Nors šiose šalyse daug žmonių turi nuosavus namus, būsto išlaikymo sąnaudos sunkia našta gula ant jų pečių, ypač Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje ir Turkijoje. Būsto fizinė būklė dažnai yra netinkama, nes savininkai neįstengia jo tinkamai prižiūrėti ar gerinti. Miestuose gyvenantys žmonės dažniau yra susirūpinę vietinės aplinkos būkle.

Šeima šalyse kandidatėse yra labai svarbus veiksnys kaip subjektyvios gerovės ir paramos šaltinis. Tai iš dalies susiję su tradicine namų ūkio struktūra, nors ji pastebimai ir keičiasi, ypač Kroatijoje. Vis dėlto šiose

šalyse vyrai mažiau nei moterys ir mažiau nei vyrai 27 ES valstybėse narėse dalyvauja namų ruošoje.

Pastebima lyčių nelygybė, nes moterys dažniau nei vyrai nurodo patiriančios sunkumų. Moterys paprastai mažai dalyvauja darbo rinkoje, kur vyrauja ilgos (vyrų ir moterų) darbo valandos bei prastas darbo ir gyvenimo santykis. Apie 45 proc. moterų visose trijose šalyse (palyginti su 35 proc. 27 ES valstybėse narėse) nurodo kasdien užsiimančios vaikų priežiūra ir auklėjimu. Jei skaičiuosime tik moteris, turinčias vaikų, procentas moterų, kasdien besirūpinančių vaikų priežiūra ir auklėjimu, šiose trijose šalyse taip pat būtų didesnis: 53 proc. Kroatijoje ir Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje ir 59 proc. Turkijoje (45 proc. 27 ES valstybėse narėse).

Kiekvienoje iš šių šalių žmonių pasitenkinimu gyvenimu labai svarbi neformalioji socialinė parama. Tai rodo, kad tokia parama galėtų pakeisti rūpybos institucijas, kurios egzistuoja kitose Europos šalyse.

Šalyse kandidatėse nevienodai vertinamos viešosios paslaugos ir nevienodai pasitikima institucijomis. Kroatijai ir Buvusiai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai ypač būdingas nepasitikėjimas institucijomis, ir čia gali reikėti spręsti skaidrumo problemas, tuo tarpu Turkijoje pasitikėjimas pagrindinėmis politinėmis ir socialinėmis institucijomis didesnis už 27 ES valstybių narių vidurkį.

Politikos orientyrai

- Kadangi viena iš didžiųjų problemų yra mažas dalyvavimas darbo rinkoje, svarbu, kad užimtumo didinimo politika pasiektų ne tik oficialiai registruotus bedarbius, bet ir jaunimą, kuris dar neįsiliejo į darbo jėgos gretas, ir moteris.
- Visose trijose šalyse šeimų skurdo ir socialinės raidos problemas būtina spręsti užtikrinant moterų švietimą, mokymą ir užimtumą. Siekiant pagerinti darbo ir gyvenimo santykį, galbūt taip pat tikslinga pasirūpinti, kad visoje šalies teritorijoje taptų prieinamos ir įperkamos geros vaikų ir senyvo amžiaus žmonių priežiūros paslaugos.
- Sumažinus neformaliajame sektoriuje ir atitinkamai padidinus formaliajame sektoriuje darbo vietų skaičių taip pat būtų galima užtikrinti geresnę socialinio draudimo aprėptį ir padidinti įplaukas į valstybės biudžetą. Prioritetine tvarka būtina spręsti trumpalaikes darbo sutartis turinčių ir socialinio draudimo įmokų nemokančių žmonių problemas, ypač Turkijoje.
- Socialinės įtraukties politika turėtų būti taikoma pažeidžiamoms, skurdo ir nepriteklių kankinamoms grupėms, tokioms kaip senyvo amžiaus žmonės apskritai ir jaunimas Turkijoje, kaimo vietovėse gyvenantys, žemą išsilavinimą turintys asmenys ir moterys. Senyvo amžiaus žmonių socialinė įtrauktis galėtų būti didesnė, padidinus valstybinių pensijų sistemų aprėptį ir užtikrinus pakankamas pajamas iš pensijų.
- Vadovaujantis ES politika, būtina toliau didinti investicijas į švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą, kad darbo rinkoje dalyvautų daugiau žmonių, ir taip būtų galima ištraukti juos iš skurdo. Nacionaliniai duomenys rodo, kad didėja aukštojo mokslo poreikis, ypač Turkijoje ir Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje. Tačiau greita aukštojo mokslo plėtra, ypač pastarojoje šalyje, išskėlė savų teisinio reguliavimo problemų, kurias būtina spręsti.
- Būsto politikoje pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas mažesnes pajamas gaunančių grupių pajėgumui įpirkti tinkamos kokybės būstą. Prastai būsto kokybei pagerinti būtinos įvairios priemonės. Taip pat būtina spręsti būsto trūkumo ir perpildytų būstų problemą.
- Atkreipiant dėmesį į aplinkos poveikį sveikatai, būtina gerinti gyvenamųjų rajonų aplinkos kokybę, ypač miestuose.
- Sveikatos priežiūros srityje ypač svarbu pertvarkyti išlaidų struktūrą ir daugiau investuoti į sveikatai svarbias prevencines programas ir mažinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo regioninius skirtumus. Pagrindinį dėmesį būtina skirti senyvo amžiaus žmonių sveikatai, ypač Kroatijoje ir Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje, ir sveikatos problemų turinčių bei lėtinėmis ligomis sergančių moterų padėčiai Turkijoje. Visose trijose šalyse būtini pasiūlymai kaip gerinti lėtinėmis ligomis sergančių ir negalią turinčių žmonių dvasinę būklę.
- Būtina sukurti socialinės paramos ir viešųjų paslaugų sistemą tiems, kurie nebegali gauti paramos iš savo šeimos. Skatinant socialinį ir politinį aktyvumą ir paramą pilietinės visuomenės organizacijoms, galima sukurti naujus visuomenės sanglaudos mechanizmus.

Papildoma informacija

EQLS pranešimas „Quality of life in Croatia, the former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey“ („Gyvenimo kokybė Kroatijoje, Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje ir Turkijoje“) skelbiamas adresu: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1136.htm> EQLS apžvalginis pranešimas ir papildoma apžvalgos duomenų analizė skelbiama adresu: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/>

Tadas Leončikas, tyrimų vadovas
tle@eurofound.europa.eu